

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő, Fűvészkert-utca 1080. sz.</p>
--	--	--

Az egyetemes konvent első három évi cyklusát bezáró elnöki beszéd.

Méltóságos és főtiszteletű egyetemes convent! Lehetetlen együttlétünk végórájában figyelmen kívül hagynunk azon körülményt, melyszerint azon igen tisztelt tagtársainknak, kik zsinati törvényeink 56-ik §-a értelmében választás utján lettek annak részeseivé, közelebről le fognak csak is három évre terjedhetett mandatumaik járni, minek folytán a legközelebbi conventet, szám szerint, nagyobb részben már, az illető egyházkerületek által időközben bizalmukkal megajándékozandó egyének fogják alkotni; — a mi is ekként lévén, nem tagadhatom meg magamtól, hogy zsinatunk befejezésétől számított ez első cyclus lejártával, egy futó pillantást ne vessek az általunk ez idő alatt megtartott öt ülészakunk működésére.

Kitünő pontossággal vezetett jegyzőkönyveink minde-
nekelőtt arról tehetnek tanúságot, hogy keletkezett meg-
állapodásaink, illetőleg határozataink s végzéseink s néha
ellenkező, de a felek által mindig kölcsönösen tisztelt s
figyelemre méltatott vélemények mellett is, majdnem min-
dig egyetértőleg hozattak, bizonyosságul azon, rendszerint
eszmecsere utján kifejlesztett kölcsönös egyetértésnek,
mely együttlétünket s tanácskozásunkat fűszerezé!

Ugy vélem egyébként, hogy ezek eredményét tekintve
is kisebb-nagyobb mérvben megnyugvással nézhetünk visz-
sza későbbi időknek is talán némi irányul szolgáló
működéseinkre, — a mennyiben ugyanis mindekelőtt
conventi jelen alakjában ugyan új, de immár egyházalkot-
mányunkba beillesztett legfontosabb intézményünk tekin-
tetét s törvényes rendeltetését lehetőleg fentartani s minden
politikai pártszínezettől megóvni törekedtünk!

Arról pedig, hogy más iránybani rendeltetését sem
vesztünk soha egy perczig sem szem elől, tanuskodnak, va-
lamint magához az országgyűléshez, úgy az államkormány-
hoz is időnként intézett számos felterjesztéseink!

És ha mind a mellett is egyik vagy másik kérdésnél,
utól nem érhetvén egészben, vagy az általunk autonom

rendszerünknek inkább megfelelő alakban, kívánata-
inkat, jónak látánk egyelőre a kevesebbel is beérni, a
nyújtott kedvezményt, csakis a bekövetkező kedvezőbb
idők reményében s jogainkat egészükben biztosító törvé-
nyeink alapján fogadánk el előlegként! Tettük pedig ezt,
a mindinkább reánk nehezedett s szép szavakkal ki nem
elégithető szükség érzetén kívül, az idők folyama alatt
megváltozott ama, számításán kívül többé nem hagyható
körülménynek figyelembe vétele mellett, mely szerint ma
már eltérőleg a régibb állapotoktól, egy parlamentariz-
mus rendszerrel s felelős kormányval felruházott állammal
állunk szemben, — illetőleg viszonyban! — nem láttuk
volna tehát azt sem tanácsosnak, hogy az ilyen, bár ha
kívánságunkat egészen ki nem merített, de szentesített
országos törvény kötelező voltát, magunkra nézve még bi-
zonyos eshetőségnek bekövetkezésétől tegyük függővé.

Azt, hogy mi lesz tényleges végeredménye, multkor
tartott rendkívüli s ma befejezett — e kérdésnél is a fen-
tebb jelzett eljárást követelt — conventeinknek, a legkö-
zelebbi idő fogja megmutatni; — de lehetetlen a vallás-és
közoktatási miniszter urnak mult június hó 1-ső napján s
legközelebről is vett s méltányosságot tanúsító válasz-
leirata után nem reménylenünk, hogy lehetővé teendi, a
haladó korral mindinkább nevedő szellemi s anyagi
igényeknek megfelelőleg ezentul is teljesithetni azon cul-
turalis missiókat, melynek századok óta jelentékeny té-
nyezője a protestantismus hazánkban.

Igen, egy tős-gyökeres magyar, semerre sem gravi-
táló, — hogy én is e modern kifejezéssel éljek — Cultur
Verein vala hittársadalmunk eddig is elejétől fogva — és
pedig ösztönszerűleg, minden subventio s aláírási ív segé-
lye nélkül, — ne engedjük tehát jövőben sem tulszárnyal-
tatni magunkat s legyen szabad hinnünk, hogy az állam, a
magyar állam, saját jól felfogott érdekében is támogatni
fogja törekvésünket.

A közalap állandó kezelésére, illetőleg kiosztására
vonatkozó némi észrevételeit s óhajait egyik-másik figye-
lemre méltó egyházi lapjainknak, szintegy helyén van ta-
lán röviden érintenem a mostani convent végzését: kétség-

telenül szem előtt tartandó az a cél, hogy oly helyeken, hol egyházak alapítása vagy fentartása különösebb érdekben van felekezettünknek, ezekről tetemesebb segély nyújtásával legyen gondoskodva, — ez azonban a jelenlegi osztás módozattól eltérőleg, csak akkor fog megtörténni, ha a zsinati törvények értelmében évenként tőkésíteni rendelt összeg annyira felszaporodik, hogy annak kamataihoz nyulhatunk, a minek vajha mielőbbi megtörténnetése természetesen hiveink buzgóságától föltételeztetik; mert azon másik kívánságára nézve, hogy t. i. maguk a tractusok is rendelkezessenek otthon bizonyos részökre kiadandó átlagok felett, maga a zsinat, hol már e nézet felmerült, de kisebbségben maradt, rendelkezett s pedig éppen azon módon, mint a minót conventünk 1884 óta követett s egyelőre jövőre is követni tartozik.

És most csak bocsánatot kívánok még hosszas, talán feleslegesnek is bizonyult e kitérésemért kérni, — egyszerűs mind azonban legyen szabad ma már kifejezést adni mély hálámnak, az eltelt három évek lejártá alatt irántam tanusított kegyeiért a mélyen tisztelt Conventnek. Mert hiszem, választások folytán nyert helyeikről ma távozó tagtársaink, részben kétségtelenül megújítandó mandatumokkal térendenek e terembe vissza, mig ellenben az én, keletkezése idejét tekintve, majdnem kétszeresen elévült megbízásomat, emberi számítás szerint, ma-holnap ugyanazon sors érendi, mely rövid három évek alatt két püspök s két főgondnoktól fosztá meg egyházunkat, — a mikor is vajha az öreg Simeonra gondolva, azon reményben rekeszhetném azt be, hogy igénytelen sok évi működéseim azon része, melyet hitfelekezettünknek leheték szentelni szerencsés, nincsen egészen elveszve s hagyand némi csekély nyomokat itt-ott maga után. A mit pedig hiszek s nem csak remélek, hogy a nagytiszteletű Convent tagjai egytől-egyig megtartanak szíves emlékülben.

Id. Báró Vay Miklós,
világi elnök.

Konventi képviselők választásának kérdéséhez.

Kiss Albert egyházkerületi tanácsbíró felelete L. cikkeire.*)

VII.

I.

A magyar ev. ref. egyház debreczeni zsinata által megalkotott egyházi törvény 53. §-ának olynemű magyarázatát hozta az „L.“ jegy alatt a „Debreczeni Ellenőr“, melyhez hasonlóan csakis egy főiskolai hittanár urnak studiumában olvastam, ott, hol azt fejtegeti, hogy a vulgátát illetőleg „hallgatólagosan mit mondott“ a tridentini zsinat határozata.

Fejtegetni nem akarom, van-e a debreczeni és a tridentini zsinat iránya közt némi hasonlatosság? Annyi igaz, hogy centralisálni

*) „Debreczen“ 212. s következő számaiból átvéve.

igyekezett mindenik! Talán ez az oka, hogy a f. é. augusztus hóban tartott egyházkerületi közgyűlésen a konventi tagoknak, az egyes egyházak presbyteriumai által leendő választása ellen benyújtott indítványban, indítványt tevők már hangoztatták, hogy az egyházi törvény 53. §-ában a debreczeni zsinat „hallgatólagosan mit mondott.“ (!)

E lap hasábjain megjelent közleményemben szándékosan hallgattam el a törvényt magyarázatnak ezen új módját. Be kell vallanom, hogy az nemcsak új, de egyszerűs mind érthetetlen is volt előttem. De köszönet L. urnak, mert ő a „Debreczeni Ellenőr“-ben megmagyarázta azt nekem, mert hirdeti „orbi et urbi,“ hogy hallgatólagosan mit mondott, mit határozott az 53. §-ban a debreczeni zsinat?

Általa tudjuk meg, hogy egyházi törvényeink megalkotásában egy új és szokatlan factor, „a zsinati iroda“ is döntőleg szerepelt. — Általa tudjuk, hogy a zsinaton, „csak a jegyzőkönyv és nem az elfogadott törvényszakaszok egész szövegét volt szokás felolvasni,“ hogy az ilyenmű hitelesítés is „szokásos figyelmetlenség és zaj között történt.“ Így aztán a harmadik factor, a „zsinati iroda“ tetszése szerint kodifikált, s itt nyert életet az 53. §-nak azon szövegezése is, mely szentesített.

Ezen kijelentésből az következik, hogy ha egyházi törvényeink valódi értelmét tudni óhajtjuk: „a zsinati iroda“ leendő az, melynek egyik, vagy másik volt tagja, esetről esetre a törvényt megmagyarázza minékünk; illetőleg tudunkra adja, hogy a kérdéses §-ban „hallgatólagosan mit mondott, mit határozott a zsinat?“

Azon hitben vagyok és talán nem is csalódom, hogy a „Debreczeni Ellenőr“ hosszú cikkében, éppen „a zsinati irodá“-nak egyik tagja, vagy helyesebben mondva egyik vezére nyilatkozik.

Ezt hinnem okot át nemcsak az, hogy cikkiró a „zsinati iroda“ működését részletesen ösmeri s az elnök által sugva mondott szót hallotta és tudja: hanem és főleg azon körülmény, mert törvényt magyarázó magas hivatottságában, úgy engemet, mint a velem egy véleményen levőket oly „új ellenségnek bélyegez, kik egyetlen kis részen, új taktikát követve, belopjuk magunkat, hogy megrontsuk, a mit századok munkája következetesen felépített s a jelen bölcsen megtartani iparkodott.“

Sőt megtámadja azon három egyházkerületet is, melyek közgyűlése nem érzette hivatottnak magát az egyes egyházak presbyteriumainak törvény által biztosított jogát okkupálni.

Bocsásson meg a cikkiró ur, de ily megtámadással szemben, jogositottnak érzem magamat kijelenteni, hogy az általa említett „új ellenség“ nem én vagyok, de nem is azok, kik velem egyházpolitikai téren egy elvi állásponton állanak. Nem mi takitkázunk, nem mi lopjuk be magunkat, hogy megrontsuk, a mit századok munkája felépített. De nem is cikkiró ur az, ki azt, mit századok munkája felépített, bölcsen megtartani iparkodott.

Századok munkája építette fel önkormányzásunk azon presbyteri rendszerét, mely ma már névben él csak.

Minden egyházközség, minden egyházmegye és egyházkerület teljesítette kötelesegeit és a teljesített kötelesegek által kiérdemelte jogait. Ma már a kötelesegek szaporodtak, a jogok egyenként és sorban szorítottak meg, vagy vétetnek el. Alig pár éve, még tagadták, hogy egyházunk az „episkopále regimen“ felé rohamos léptekkel halad. Ma már ki ezt tagadni merészli, vagy önmagát ámitja, vagy ámitni akar. A zsinat tagjai közül egyes irányt adó férfiak, a nélkül, hogy előre beval-

lották volna céljokat, létrehozták a mai állapotokat. Hát nem ez-e a taktika!?

Mások hogy szolgálatkészségüket bebizonyítsák, jobb ügyre érdemes kitartás és lázas sietséggel bontogatják a régi gypüket s réseket törnek önkormányzatunknak, ezen három évszázad zivatarai közt erős várunknak eddig ellen által le nem rombolhatott falain. Mi pedig konserválni, sőt javítani és erősíteni igyekszünk azt, mit századok munkája épített. És ime cikkirő ur mégis azt akarja, hogy azok, a kik látnak, ne lássanak; a kik hallanak, ne halljanak: hanem ha az egyházi törvény meghagyott is az egyes presbyteriumok részére valamely jogot, türjük keleti önmegtagadás és közönyösséggel, mikor azt az egyesek, bárminő célból okkupálni akarják.

De t. cikkirő ur, mint mindennek, úgy a türelemnek is van határa! Eljött az idő s tények fogják nem sokára bizonyítani, hogy az egyes egyházak megelégték a „róluk nélkülok“ való olynemű rendelkezést. Az a „zsinati iroda“ melynek egy tagja, vagy vezére most három egyházkerület közgyűlésének törvényt tisztelő határozata ellenére, oly fennhangon hirdeti, hogy „hallgatólagosan mit mondott az 53. §-ban a zsinat,“ el kell jönni az időnek, hogy ha nem támadtatik, legalább hasonló indítványok által, mint mostan tevő, nem támad és nem támadtat. Azonban míg az az idő eljönne, mint elvtársaim, úgy én is, megmaradunk védelmi álláspontunkon, s ily célból, a „Debreczeni Ellenőr“-ben közölt cikkben II. sz. alatt felhozott érvek és indokokra is, válaszolni nem mulasztom el.

II.

Tett ígéretem szerint nem késem, sorban venni bírálat alá, a „Debreczeni Ellenőr“ L. jegyű cikkének érveit és indokát. Nem követem cikkirő példáját, ki az általam elmondott indokok közül megczáfolni egyet sem kísérelt meg.

Első érve cikkirőnek ez: Az eredeti tervezet 53-ik f) pontjának „változtatása nem történhetett volna meg másképpen, mint a zsinat valamely tagjának módosítványa alapján, melyet a zsinati ügyrend 9. §-a szerint, írásban kellett volna beadni. A tervezet 53. §-ához azonban senki sem adott be módosítványt, azt minden diskussió, sőt észrevétel nélkül változtatlanul fogadta el a zsinat, mind a „zsinati tudósító,“ (172. l.) mind a „zsinati napló“ s az annak alapjául szolgált „gyorsirói jegyzetek“ tanúsága szerint.“

Ezen érveléssel szemközt, el kell mondanunk a történeteket. Cikkirő ur, ki úgy tüntette fel magát, mint a ki e történetekre emlékezik és az ugynevezett „szinfalmegetti titkok“-at ismeri, ugyan miként feledhetette el, hogy éppen a konventre vonatkozó szakaszoknak tárgyalását megelőző estén, egy bizalmas értekezlet tartatott, hol a jól értesültek előállani siettek és erősen hangoztatták, hogy ha a zsinat addigi tárgyalási módjához híven és következetesen, minden kérdést és szakaszt oly részletesen vitat meg: akkor a zsinat tartama hosszú időt veendő igénybe; pedig a költségkimelés és más (elhallgatott) indokok azt parancsolják, hogy a tárgyalások gyorsabban végeztessenek.

Nem akarjuk mondani, hogy itten kezdődött azon taktikázás, melylyel most minket vádol cikkirő. Csak arra mutatok rá, hogy ez időtől kezdődtek a rohamos és ha szabad magamat úgy kifejeznem, a felületesebb tárgyalások. De itten kezdődik a „zsinati iroda“ azon működése is, melyről azt írja cikkirő, hogy „az 55. §. f) pontján tett változtatások, egyszerűen a zsinati iroda szerkesztési változtatásai.“ A „zsinati

iroda“ ily változtatásokra nem volt s nem lehetett jogosult. Ha mégis valaki ily állítás által kételyt támasztani törekszik, akkor egyedüli döntő tekintély a „zsinati jegyzőkönyv,“ melyről maga L. ur is elismeri, hogy azon jegyzőkönyvek, habár szerinte „szokásos zaj és figyelmetlenség közt,“ de még is felolvastattak és hitelesítették. A hitelesített jegyzőkönyv 56-ik pontja pedig cikkirő ellen bizonyít, mert az nyíltan és határozottan rendeli, hogy az f) pont „jegyzők“ szava után „és konventi tagok“ beigtatandók. Vagyis, hogy a „konventi tagok választása“ azon eljárási mód szerint történjék, miként a püspök, főgondnok, az egyházkerületi tanácsbírák és jegyzők választása történik; azaz a presbyteriumok által. Ez a zsinati jegyzőkönyv szerint a zsinat határozata s ezt sem elokoskodni, sem elvitatni nem lehet.

A hitelesített zsinati jegyzőkönyv szerint szövegeztést és szentesítést nyert törvénynek világos és határozott rendelkezését, sem a „zsinati tudósító“ hallgatása, — sem a gyorsirók jegyzete, — sem a „zsinati iroda“ egy tagjának „mea culpa“-t kiáltó nyilatkozata meg nem döntheti. Nem döntheti meg annyival inkább, mert a tervezetnek 60-ik, a törvénynek pedig 56-ik §§-ai szerint nyíltan kimondotta a zsinat, hogy „a konventi tagokat az egyházkerületek válaszzák.“

Csudálatos, hogy L. ur a zsinati törvénynek ezen határozatát, mely ellene a legerősebben bizonyít, igyekszik felhasználni ellenünk. Cselekszi pedig ezt oly módon, hogy az „egyházkerület“ és „egyházkerületi gyűlés“ jog- és hatáskörét összezavarva, ezen zavarból halászsza ki azon állításait, melyeket bizonyítani mindenhol elmulaszt.

Az egyházi törvény, legyen ez akár a zsinat érdeme, akár a zsinati iroda „hibája,“ de meghatározza úgy az „egyházkerület,“ mint az „egyházkerületi közgyűlés“ fogalmát, s körülírja jog- és hatáskörét. A 45. §. azt mondja, hogy „több egyházmegyének az egyházi közigazgatás, kormányzás és rendtartás céljából, felsőbb egyházi hatósággá egyesülése alkotja az egyházkerületet.“ Az 47. §. szerint pedig: „Az egyházkerületnek közigazgatási hatósága az egyházkerületi közgyűlés.“

Ennek daczára, sőt ellenére, azt írja L. ur, hogy „az egyházkerületi közgyűlés nemcsak „közigazgatási hatóság, hanem olyan közigazgatási hatóság, mely a peres ügyekre vonatkozóan kívül, az egyházkerület egész joghatóságát gyakorolja.“ Majd szemben állítva az 53. §-t az 56. §-sal, kivonja mint következtetést azon állítását, hogy „az egyházkerületi közgyűlés intézkedhetik az 53. f) pontja szerint akképen is, hogy az 53. §. értelmében közgyűlésén — választ.“

Mit mond az egyházi törvény 53-ik §-nak oly sokszor hivatolt f) pontja? Azt, hogy az egyházkerületi közgyűlés „a püspök, főgondnok, konventi tagok, egyházkerületi tanácsbírák és jegyzők választására nézve intézkedik; levéltárnokot, pénztárnokot, ügyvédet, számvevőt s minden más egyházkerületi hivatalnokot választ.“

Az egyházkerületi közgyűlésnek, mint közigazgatási hatóságnak az alkotmányos fogalmakkal és az egyházi önkormányzat alapelveivel össze nem egyeztethető s törvényellenes intézkedése lenne bizonyára az, ha a püspök, főgondnok, egyházkerületi tanácsbírák és jegyzők választásáról úgy intézkednék, hogy azokat maga választaná. Ennyire még L. ur sem megyen s hogy ily merényletet szándékolna, legalább azt hangoztatni vagy nem merészeli, vagy még időszerűnek nem

amaz örök hazába, hol hitem szerint, hiterősítő lelkészem földről elszállt lelke honol.

Véleményben különbözhetünk, de lélekben egyik vagyunk kedves barátom! Szerető barátod kíván áldást neked Kémeren, Földesen s mindenütt!!

Nagyvárad, 1885. nov. 15.

Dombi Lajos.

2 Tim. 4, 13.-hoz.

„A kültanuk határozottan e levelek authentiája mellett szólnak; arra nézve, hogy Pál apostolnak 2-ik római fogságát tagadjuk, okunk nincs; mind a három levél igényt tarthat arra, hogy a Kánonban továbbra is pálinak tekintessék; mert minél jobban elmélyedünk e levelek tartalmába, annál inkább méltóknak fogjuk találni azokat azon apostolhoz, a kinek nevét homlokukon viselik“; így nyilatkozik a pásztori levelekről, e leveleknek kitűnő magyarázója Huther*). Bernhard Weisz**) kimutatja, hogy e levelek tana, Pálnak a pogányok apostolának tana kíván lenni, épen ezért megengedi, hogy e levelek igaz-eredetűeknek tekintessenek, mint olyanok, melyeket az apostol későbbi éveiben írott. Ösmerjük azon tudósokat is, kik a pásztori levelek igaz eredetűségét részben avagy egészben kétségbevonják, J. E. Schmidtől kezdve egészen — Beyschlagig. Két vitázó tábor áll hát itt szemben egymással, egy még el nem döntött kritikai kérdés felett harcolva. Jogunk van pártállást foglalni; ránk nézve az első tábor érvei meggyőzőbb erővel bírnak: mi a pásztori leveleket Pál apostolénak tartjuk.

Hogy Pálnak a héber (aram) volt tulajdonképeni anyanyelve, Csel. 21, 40-ből látjuk, („προβερώνηθε τῆ ἑβραϊκῆ διαλέκτω“, v. ö. 1, 19 ἀκελδαμά = hhäkal dmá); azt is tudjuk, hogy zsidó nevelést nyert, talán épen rabbinak volt szánya. (Róm. 11, 1. Fil. 3, 5. Gal. 1, 13 s köv.) De azt se felejtjük el, hogy ő a „nagy és gazdag Tarsusban“ („εἰς Ταρσοῦς πόλιν μεγάλην καὶ ἐνδοξοῦσα“, Xenophon. Anab. Lib. I. c. II. 23) született, mely város az apostol korában is egyik székhelye volt a hellen miveltségnek.

Megvetjük ugyan azon hagyományt, melyszerint a nagy apostol Senecá-val levelezésben állt volna (v. ö. Baur: „Seneca und Paulus“, Hilgenf. Ztschrft. für w. Theol. 1858. pg. 161 s köv.); nem csatlakozunk Schraderhez sem, ki azt állítja, hogy Pál görög miveltség útján képződött zsidó missionáriussá; azon idézetekre sem fektetünk nagy súlyt, melyeket az apostol a görög költőkből kölcsönözhetett, (noha a 3 ilyen mű idézet közül arra vonatkozólag, melyet Csel. 17, 28-ban olvasunk („τοῦ γὰρ καὶ γένος ἑβραίου“) s mely a soloi-i Aratos „Φαινόμενα καὶ Διοσημεῖα“ című (s a knidosi Eudoxos után dolgozott) tankölteményéből vettnek tűnik fel, megtalálható különben ez idézet a lyciai Kleantes „εἰς Δία“ című hymnoszában is, helyesen jegyzi meg Godet, hogy az az idézési mód, melyet Pál Csel. 17, 28-ban követ, arra enged következtetni, hogy ő ama két görög szerző irataival ösmeretes volt); általában véve a tulzók közé sem akarunk

tartozni (Schramm: de stupenda eruditione Pauli. 1710); de azt jó lelkiösmerettel állítjuk, hogy a tudványó Saúlnak és apostolnak figyelmét nem kerülhette ki egészen a mívelt nem-keresztyén világ irodalma sem. Hogy aztán az ő ezen irodalommal való ösmeretsége meddig terjedt, nem tudjuk; talán Hieronymusnak van igazsága: „Paulum scisse, licet non ad perfectum, literas seculares.“

E rövid megjegyzések után tegyünk egy pár észrevételet Pál apostolnak 2 Tim. 4, 13-ban olvasható ezen szavaira: τὸν φερόντην, ἐν ἀπέλειπον ἐν τρωάδι παρὰ κάρπω, ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας. A φερόντης ἀπ. λεγ; Chrysostom. Hieron. Bengel, Oertel, De Wette, Wiesinger, Lange, Menyhárt, Fausset, Huther, Grimm stb. e szó alatt köpenyt (φαινόλης = paenula), a Syr („beth ktábe den dsebeth...“) Matthies, Bahnsen stb. pedig könyvszekrényt („theca libraria, recipiendis libris apta“) értenek. Az első értelmezést kell helyesebbnek tartanunk, mert csak e mellett fejthető meg, hogy mért állítá a φερόντης-t, a βιβλία-tól stb. elszakasztva a mondat élére az apostol, hiszen „theca non seorsum a libris appellaretur“ (Bengel.) De meg ha Pál 2 Tim. 4, 21. szerént Timotheust még a tél beállása előtt várja magához, könnyű megérteni, hogy felső ruhája elhozatását mért sürgeti, ő, ki különben sem állt még az erőszakos halál révén, mert 2 Tim. 4, 16-ból láthatólag (a πρώτη ἀπολογία után) ügyének 2-dik tárgyalását is várta s mert csak így fejthető meg az is, hogy könyveket kér a maga részére. De micsoda könyveket? E kérdésre biztos feleletet nem adhatunk. Annyit állithatunk azonban, hogy a βιβλία alatt a papyrus-ra írott könyveket és a μεμβράνας (ἀπ. λεγ. μεμβράνα = „membrana, charta pergamena e pellibus primum Pergami facta unde nomen accepit“) alatt a becsesb hártatekerceket kell értenünk. Bizonytalan ama felvétel, mely szerint a βιβλία alatt görög irodalmi termékeket értsünk (A. Baumgarten), bár nincsen teljességgel kizárva, hogy e könyvek közt lehettek az apostolnak ilyen mű jegyzetei is, (Bull.). Valószínűbb, hogy Pál ama szó alatt az ó-szövetség egyes könyveit értette (v. ö. τὸ βιβλίον τοῦ νόμου Gal. 3, 10.) épen így a hárták alatt is, melyek becsesebbek voltak a csupán papyrusra írott könyveknél. Egyébaránt itt a találgatás előtt nagy tér nyílik; lépünk reá e térre, csak ismételjük: az apostol az ó-szövetség könyveire célzott. Különben is a LXX. e korban is általános használatnak örvendett, Márk és Pál különösen használta azt;*) az ó-szövetség kánona is vagy egészen készen volt már ekkor, vagy pedig gyors léptekkel közelgett végleges bezáratásához, miután köztudomás szerint Fl. Josephus (született 37-ben Kr. u.) (Contra Apionem I. 8) előtt már kész kánon feküdt.

Az elmondottak után, megvallom, megfejthetlenné tűnik fel előttem, hogy a tudós homiléta Mitrovics módón vádolhatja a tudós szónokot K. Tóth Kálmánt „hallatlan merészségű eszmetársítással“ akkor, midőn ez utóbbi 2 Tim. 4, 13 és 21 vk. alapján téli gondolatok czímen egyházi beszédet írott?!**) Én ez

*) Bleek-Wellhausen Einleitung in. d. a. Test. pg. 578.

**) Lásd K. Tóth Kálmán: Egyh. beszédek. Debr. 1871. 31 s köv. lapokon és Mitrovics Gyula: Egyházi szónoklat-tan. Sárospatak. 1878. 48-ik lap.

*) V. ö. Meyer: Krit. ex. Kom. ü. d. n. Test. Götting. 1876.

**) Lehrbuch der bibl. Theol. d. n. Test. 4. Auf. 1884. Berlin.

egyházi beszédben szöveg-erőszakolást nem vagyok képes felfedezni; igen szépen azon okokból indul ki s azon okokat tárgyalja, melyek Pált arra indították, hogy Timótheusnak az alapigében olvasható utasításokat adja; a) hogy igyekezzék eljönni a tél előtt s hogy hozza el magával az apostol köpenyét; így kell mindenkinek gondoskodni önmagáról és övéiről a tél beállása előtt stb.; b) hogy a könyveket hozza magával, mert ezekkel az ő lelke foglalatoskodni kíván; így kell a tél unalmas napjait és hosszú estvéit lelki hasznunkra fordítani hasznos könyvek olvasása által; c) hogy a hárttyákat is hozza magával, vagyis a szentirat pergamentekercseit; már ha az apostolnak ennyire nélkülözhetlen volt a szentírás, lehet-e nekünk megengednünk, hogy azt olvasatlanul por lepje? stb. stb. . . .

Még egy pár megjegyzést! Az említettem egyházi beszéd írójáról csak senki sem teszi fel azt, hogy ő beszéde III-ik részében e szót: „szentirat“ az apostol által oly értelemben kívánná vétetni, mint a milyenben azt mi ma használjuk?! Az egyházi beszéd II-ik részéből bár ezen egy kissé túlzott állítást: „ismerte Pál a pogány bölcsészeti rendszereket“ bátran törölhetőnek tartom, de szöveg-erőszakolást az előrebocsátottak alapján e részben sem találok. Hallatlan merészséget itt sem követ el szónok; mert nem ő az első, ki a βιβλία alatt az ugynevezett profán könyveket érti; e helyen a Lange Bibelwerk*)-je is „könyvek használatáról, olvasmányról és tudományos foglalkozásokról“ szól, homilétikai jegyzeteiben; Barnes**) is lehetők mondja ama felvételt, miszerint βιβλία alatt klasszikus könyvek értessenek stb. Ezeket tudva nem értem, hogy miért érdemelte volna meg K. T. K. ur M. ur részéről ama „kiméletlen szétszedetést“, melyről a „Sárospataki Lapok“ ez évi 40-ik számában (687. lap) tétetik említés? Sőt ha hozzáveszem, hogy M. ur derék Szónoklat-tanában. K. T. K. ur vitatott egyházi beszédéről maga is azt mondja, hogy az „egészben véve ügyes és különben szónoki emelkedettségű“, azt is ki kell mondanom, hogy K. T. K. ur „kiméletlen szétszedetése“ M. ur homilétai bonczkése által, tudtommal legalább, még mindez ideig meg nem történt.

Dicsőfi József.

Ujabb nyomok a wickleffismus és hussitismus hazánkban való elterjedéséhez.

A „Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen“ című folyóirat XXVI. folyamának II-ik füzetében Loserth érdekes czikket közöl: „Über die Versuche wickleff-hussitischen Lehren nach Oesterreich, Polen, Ungarn und Croatien zu verpflanzen.“ A hazánkra vonatkozó pár adatot a következőkben érdekesnek látom reproducálni.

Laurini (de Racicz) János nyitrai kanonokot Prágai Pál doláni plébánus 1419-ben a nyitrai vi-

*) Die Pastoralbriefe und der Brief an Philemon von van Oosterzee. 1861. pg. 117.

**) Notes on the new Testament. London.

káriusnál, majd magánál Hinko püspöknél hussita eretnekséggel vádolta és pedig oly eredménnyel, hogy Laurini kanonoki állásától és javadalmaitól csakugyan megfosztott. Állása visszanyerése céljából azonban mindent elkövetett, hogy magát az eretnekség vádja alól tisztára moshassa, ez azonban soha sem sikerült neki egészen. A pöriratok, bár némi hiány fedezhető fel bennök, tételről-tételre felsorolják Laurini tanát, kinek 25 tétele csakugyan eretnekinek nyilvánított. Különösen az egyházzal való nézetei egyeznek meg a Wickleff-Huss-féle irányzattal. A pöriratokat tartalmazó codex a brünni államlevéltárban van (24 al. XIII. 14.)

Másik érdekes adat: Siwart János (Prágai Jeromos ismert ellenfele) a zágrábi püspökhöz 1413-ban írott levelében arról panaszkodik, hogy a délszláv tanulók, Bécsen keresztül utazatokban propagandát csinálnak a Wickleffismus mellett. S hogy a baj nem valami kicsiny volt, mutatja az, hogy S. szükségét látta annak, hogy ugyanily tartalmu levelet küldjön a zágrábi nagyprépostnak is.

Ugyancsak a brünni codexben van Prágai Pálnak egy hazánkra vonatkozó érdekes nyilatkozata is:

„... ego reverendi in Christo patris fel. mem. Domini Sbinconis, archiepiscopi Pragensis fui informator, secretarius et capellanus; qui ad preces serenissimi principis Sigismundi, Regis Ungariae me cum aliis magistris pro aedificanda universitate in Ungariam misit, ubi mansi quasi duobus annis, sine offensa honoris mei. Igitur non dicit verum, quod ego fugissem in Ungariam, sed potius nescit, quid loquitur; si autem scit, probet, ut credatur.“

Prágai Pál neve, Zsigmond király egyetemalkotó kísérleteivel kapcsolatban, azt hiszem, ismeretes irodalmunkban; de most idézett saját nyilatkozata bizonyára érdekes adalék azon kör történetéhez.

Révész Kálmán.

Közgyűlés az érmelléki egyházmegyében.

November hó 3-án tartotta egyházmegyénk őszi közgyűlését; előző napon — szokás szerint — lelkészértekezlet és gyámintézeti közgyűlés tartott.

A lelkészértekezlet legfontosabb tárgya volt a debreczeni egyházmegye derecskei lelkészi köre által megküldött, a konventi képviselők választásáról szóló ismeretes §. megváltoztatására célzó, élénk vita alatt levő indítvány. Nagyobb részünk előtt nem volt ez új dolog, mert már előre értesültünk felőle a debreczeni helyi lapokból is, jól tette azonban nevezett lelkészi kör, hogy a többi egyetemes értekezleteknek megküldötte az egyházkerülethez beadott erőltetett, mondhatni álokoskodással támogatott indítványt s arra tett erőteljes ellenérvélését, mert ebből könnyen, egy tekintetre át kell látnia a legközönségesebb főnek is indítványozók álláspontjának gyenge, tarthatatlan voltát; egyetemes értekezletünk is — bár komoly figyelemre méltatta az indítványt — könnyen tisztában lett határozatával, mert a derecskei kör hatalmas czáfolata annyira tönkre silányítja indítványozók érveit, hogy ha a tárgy nem volna oly komoly s az indítványozók nem volnának oly

jeles és tisztelt férfiak, valóban elmondhatnánk rólok és indítványokról, hogy: difficile est satiram non scribere! De micsoda szellem sugalhatta ezt az indítványt?! Ne kérdezzük most azt, hanem maradjunk meg a világos és egyházkerületünk szellemével megegyező törvény mellett, értekezletünk ezt mondotta ki határozatában s a tavaszi egyházmegyei gyűlésen törekszünk hivek maradni e határozathoz.

Az egyházmegyei közgyűlésen először az egyházlátogatásról szóló esperesi jelentés olvastatott fel, melyszerint egyházmegyénkben a vallásos élet — a tulzóan anyagi korszellemhez képest — megnyugtató; részegeskedés, káromkodás, tolvajlás apadóban: a vasárnap nem tartatik kellőleg (azt hisszük, nem is tartatik meg mindaddig, míg nem büntetnek miatta), törvénytelen gyermekek száma 7 százaléka a szülöttek számának, születési szaporodás feltűnően nagy, iskoláztatás rendes, templomot a hivek vasárnap reggelenként eléggé látogatják, délután alig néhány helyen, ott is kevesen; urvacsorával élők száma ellen nem lehet panasz. Építkezés s ahhoz való készület több helyen történt; adományozások is fordultak elő, legszebb Diószegen Kiss István 1000 forintnyi alapítványa tanítói fizetés emelésére és ugyanannak 500 frtnyi adománya kórházi alapra.

Takarékmagtár négy egyház kivételével minden egyházban van, az összes áll 3000, háromezer köből gabonából s 4000, négyezer forintból.

Az esperesi jelentés meghallgatása után elfogadtatott esperes ur azon indítványa, hogy ezután minden pénzek — nem mint eddig volt az esperes, hanem — a házipénztárnok kezeihez szolgáltatassanak be; házipénztárnokul — Lőkös János ur még a nyáron lemondván — Szabó József székelyhidi lelkész ur választatott meg, hanem volt dolgunk, míg el tudtuk vele fogadtatni. Tanítói testület azért folyomódott, hogy pártolólágg terjesztené a konvent elé egyházmegyénk azon kérelmeket, hogy az országos közalapból ők is részesítenének; méltányosnak tartjuk e zörgetést, szívesen meg is tennénk mindent érettök, de ez esetben nem a konvent kezében van a közalap ládája kulcsa, hanem a zsinatában, mert az zárta ki a tanítókat a közalapból; egyebet most nem tehetvén, elvben pártolja egyházmegyénk a tanítók jogos törekvését, sőt jó szándékával a papitestület meg is előzte őket, mert a mihályfalvai kör indítványára egyetemes értekezletünk már előzőleg ily értelemben határozott.

Az erdélyi magyar közmívelődési egylet irányában is most mutatta meg egyházmegyénk tölelhetett jóakarátát, 100 forinttal az alapító tagok sorába lépvén, ez összeg a házipénztárból lesz fizetendő. Mindannyian melegen érezünk a magasztos cél iránt, de — a magunk bajai miatt — anyagi téren ennél egyebet nem tehetünk, egyházközségeinkben gyűjtést sem erre, sem más célra, még az oly szívet olvasztó főpásztori felhívásra sem rendezhetünk, mert a közalap évi járulékok elfogadtatásakor népünk a legtöbb helyen olyanforma biztatást nyert, hogy miután egész életén át adósa tartozik lenni a közalapnak, egyéb célra való adakozásra serkentéssel nem igen fogjuk ostromolni, de nem is lenne tanácsos, a pastoralis prudentia legalább ezt diktálja; gyűjtsenek az ilyen célra polgári uton a községi előjáróságok által, ne mindig csak mi rimánkodjunk, van nekünk dolgunk saját egyházunk anyagi bajjaival elég. Ha valaki engem e felfogásért s véleménynyilvánításért kárhozzatna,

annak azt mondanám: jobb az őszinteség a tehetetlen képmutatásnál!

Az álmódi ügyben is határozni kellett még egyszer, s azt hiszem utóljára. Mult gyűlésen megválasztott lelkész állását nem foglalhatta el, mert az özvegynek még követelése vannak; kimondatott, hogy az özvegy kifizetése vagy biztosítása szigoruan eszközöltessék; a kinevezett lelkész Álmosdra mielőbb bevezetessék.

Még több házi ügyek is intéztettek el, a gyűlés d. u. 2 órakor végződött.

Marjai Péter.

Adalékok a tiszántuli ev. reformált egyházkerület történetéhez.

XX.

Egyházkerületi gyűlés 1761. október 7.
Debreczenben.

Jelenvoltak: Vecsey János superintendens, Dobozi Mihály főcurátor, a többi concurator, négy esperes, debreczeni papok és tanárok.

Hunyadi András, ki ezelőtt mint lelkész szolgált a debreczeni egyházmegye engedelmével, bizonyos ideig megszűnt a szolgálattól. Ellene a vizsgálat megtartatott, de a vádak nincsenek bebizonyítva, ennélfogva a következő dislocatióig kérjen ecclesiát, ha ezt nem teszi, a kánonok értelmében kell ellene eljárni s hivatalából letenni. III. köt. 31. lap, 1. sz.

Pál Gergely szentimrei lelkész a n.-kunsági tractusban, a ki az ifju academicusok ellen a gunyverseket irta, miután ellene új vádak is emeltettek, hivatalából az esperes által tüstént függesztessék fel s ellene újból vizsgálat indittassék. III. köt. 31. lap, 2. sz.

Veresmarti Sámuel ügyének megvizsgálására kiküldött Tatai Ferencz debreczeni lelkész s Paksi Szatmári István tanár beadják jelentésüket, melyszerint Madán a vizsgálatot elvégezvén, kitünt, hogy Veresmarti nősparázna s minden egyéb bűnökkel is teljes; már háromszor tartott bünbánatot s mind a háromszor visszaesett; törvényes nejének hűtlen elhagyása s nősparázna miatt Siklóson, Baranyamegyében, a hova való, tömlöczöt is szenvedett; nyilvános bünbánatot tartott s Damanya András baranyai esperes tudósítása szerint fel is öldoztatott; Szabolcsmegyébe visszajöven, két egyházat rohant meg s az Ólcsvaiban makacsul megmaradt. Mindezeknél fogva Veresmarti, a ki idéztetett, de meg nem jelent, a lelkészi hivatalból örökre letéttetik. Soltész János madai s Medgyaszai varsányi lelkészek megbizatnak, hogy ezen itéletet a hely színén, Ólcsván hirdessék ki, hajtsák végre, Veresmartit a parochiáról távolítsák el, de minden szükségtelen lármát kerüljenek; — ha pedig vagy Veresmarti,

vagy a hallgatók ellenszegülnének, tegyenek az egyházkerületi gyűléshez jelentést. III. köt. 30. 31. lap.

Egyházkerületi gyűlés 1762. jan. 19. Az 1761. októberi gyűlésen jelenváltak jelenlétében.

Felavatott lelkészek nevei:

Kevi Gergely péterszegi, Horváth Ferencz kabai, Pelsőczy András dancsházaí, Halmi István bárándi, Habókai Márton szováti, Kalmár János bakonszegi, Szigeti Mihály tordai, Segesvári János udvarii, Tóth Mihály sárándi. III. köt. 32. lap.

Mocsi assessor a gonosz és hitvány életű Veresmarti visszafogadásáért assessorságától örökre megfosztatik, sőt a mennyiben csalárd leveleket koholt, excommunicatióra volna méltó. A miért egy férjétől elhagyott nőt — pedig nem lehet tudni, él-e vagy meghalt a férj — összeeskettett, a lelkészi hivataltól is javulásig megfosztatik.

Márkus és Tasnádi nevű lelkészek, amennyiben Veresmarti irányában a Mocsi eljárását helyeselték, keményen megdorgáltatnak.

Derecskei folyamodik az ítélet megváltoztatásáért, de kérelmének hely nem adatik. Amennyiben izgatást szított a szabócsi egyházmegyében, ezért a jövő gyűlés elé megidéztetik. III. köt. 32. és 33. lap.

Egyházkerületi gyűlés 1762. ápril 20. Szöllősi István, Kápolnási Mihály, Kaszap István, Derecskei András, Fáy József seniorok; a világiak közül Dobozy Mihály, Domokos Márton, Csanádi János, Fél-egyházi Ferencz jelenlétében.

Kaszap István n.-kunsági esperes bizonyos házassági ügyben a n.-kunsági törvényszék elé idéztetett.

Az agensek felhivattak ez ügyben az örökösre, most többet a közgyűlés nem tehet.

Helytartósági rendelet érkezett a kunsági és n.-jászsági egyházakhoz, hogy a helv. hitv. szülész nők is kötelesek szükség idején a keresztséget kiszolgáltatni és ha nem cselekszik, törvényszékileg idéztetnek. Mit tegyünk ez ügyben, kérdi Kaszap? Responsum est: Constantia in fide, secundum helv. confessionem opus esse, in casu vero citationis fiscalis: patientia.

Orbán József henczidai lakos, r. cath. vallásu nejétől Kolozsvárt elválasztatott, most új házasságra kíván lépni. Előbb kísérelje meg, hogy a r. cath. egyházi törvényszék miként fog e tekintetben nyilatkozni: az egyházkerület kedvező resolútióját az esetben reménylheti.

Az egyházlátogatás módja kidolgoztatván, egy deputatio által, azt majd a seniorok jun. 8-án itt Debreczenben összejöve vizsgálják át. III. köt. 33. és 34. l.

Egyházkerületi gyűlés 1762. június 9. Hogy kik voltak jelen, nincs bejegyezve.

Ezen egyházkerületi gyűlésen határozottatott:

1) Az ujbárosi egyház előjárói jövő gyűlésre megidéztetnek, mert a hagyományokat nem a hagyományozók akarata szerint használják fel.

2) A madarasiak szintén megidéztetnek bizonyos földvásárlás miatt, melybe 400 frtot fektettek és kötelezvényt nem állítottak ki.

3) Dömjén Gergely bécsi ágens 30. májusban elhalván, ezen egyházkerület ajánlja a helyére: Bárcai András és Kántor Józsefet. Felhívja az egyező eljárásra a többi kerületek püspökeit és főgondnokait.

Projectum de regimine ecclesiarum hujus superintendencie, uti etiam Idea visitationis — megállapított és elfogadtatott. III. köt. 34. és 35. l.

Synodus superintendencialis 1762. aug. 17. Jelenváltak Vecsei János superintendens elnöklete alatt Szöllősi Mihály, Kápolnási Mihály, Derecskei András, Kaszap István, Tatai Ferencz seniorok; a világiak közül Dobozy Mihály főgondnok, Domokos Márton debreczeni főbíró, Szeremlei Sámuel, Szilágyi Mihály senatorok és curatorok, Pándi János, Herczegh János senatorok, Buzinkai György.

A következő tárgyak végeztettek:

1) Tatai Ferencz debreczeni esperes az egyházmegyében már feleskettetett — adjuratus; — itt pedig megerősített, confirmatus est.

2) N.-kunsági esperes Kaszap István előterjeszti, hogy a kunsági kapitányság útján közöltetett vele egy helytartósági rendelet, melyszerint 200 frtra büntetetik bizonyos házaselek elválasztása miatt, egyszersmind kimondatott reá, hogy Turkeviben tovább lelkipásztor nem lehet, más egyházban igen. Ő kérte a főkapitányt, hogy közöltessék vele azon rendelet, hadd lássa ő, de bizony az nem teljesített. Most tehát felkéretnek az agensek, nézzenek utánna, adott-e ki ilyen rendelet?

3) Ágens Demjén Gergely elhalván, helyébe ki legyen, ez vitattatott; a helyettesítésbe hogy akár Türi Sámuel, akár Dékány Benedek, kit már Patakon megtettek némelyek, nem nyugszik bele az egyházkerület.

4) Hiripi lelkésztől a tizedet, melyet a lakosok fizettek neki, erőhatalommal elvette ottani földesur Szuhányi. Az esperes Csanádi Jánossal együtt informálják Szuhányit, ha az nem használna, Károlyi Antalhoz forduljanak. III. köt. 35—38. l.

Tóth S.

(Folyt. köv.)

A magyarországi reformált egyház konventi gyűlése Budapesten.

(Folytatás.)

November 19-én az alsok-sarkadi lelkészválasztási ügyben 16 szavazattal 12 szavazat ellenében a következő végzést hozta az egyetemes konvent: az egyházi törvény 212. §. szerint a szabályellenes választási panaszok felett, megelőző vizsgálat után, az egyházi bíróságok levén illetékesek itélni, fenforgó választási ügy is az egyházi bíróságok illetékességéhez tartozván, ugyanazért az egyházmegyei és az egyházkerületi határozatok megsemmisítettnek s az ügyiratok további megfelelő intézkedés végett a konventi bírósághoz tételnek át.

Fölvétetett a közalap végrehajtó bizottságának nagy terjedelmű, kiváló gondnal és szakértelemmel készített jelentése.

Beadatott összesen 953 segélykérvény, melyek közül 589-et az egyházak, 364-et a lelkészek nyújtottak be.

Az erdélyi egyházkerületben 105 egyház segélyezettetett 12,650 frttal.

87 lelkész segélyezettetett 5925 „

összesen: 18,575 frttal.

Duna melléki egyházkerületben 31 egyház segélyezettetett 6420 frttal.

18 lelkész segélyezettetett 1920 „

összesen: 8340 frttal.

Dunántúli egyházkerületben 42 egyház segélyezettetett 8950 frttal.

14 lelkész segélyezettetett 1600 „

összesen: 10,550 frttal.

Tiszáninneni egyházkerületben 48 egyház segélyezettetett 7750 frttal.

37 lelkész segélyezettetett 4530 „

összesen: 12,280 frttal.

Tiszántúli egyházkerületben 109 egyház segélyezettetett 10,300 frttal.

106 lelkész segélyezettetett 8100 „

összesen: 18,400 frttal.

Missiói célokra kiadatott:

Láng Károly missionárius lelkésznek 300 frt.

Banovczei missióra 500 „

Dolhai missióra 180 „

összesen: 980 frt.

Tehát jelen alkalommal a közalaphól összesen 69,125 frt osztatott ki.

Megalkotta a konvent a közalap kezelési szabályait és az utasítást az első 3 év számadásainak és hátralékainak rendbehozására. E szabályok a legrövidebb idő alatt szét fognak küldetni az egyházak és lelkészek részére.

A missióügyben következő nagy fontosságú intézkedés történt: a missióügynek biztos és sikerre vezető megoldása attól függvén, ha a missiópontokra nézve a múlt évben 63. sz. alatt hozott konventi határozatnak teljes mértékben elég tétel az egyes egyházkerületek részéről, felhivatnak az egyházkerületek, hogy a most fölterjesztett kimutatásokat egészítsék ki, a hiányzó adatokat küldjék be, — még pedig oly kellő időben, hogy azoknak beható tárgyalására, a kimutatandó szükségleteknek alapos és körültekintő megítélésére a hármass bizottságnak elegendő ideje és alkalmá lehessen. —

E hármass bizottságnak egybehívására a missióügyi bizottság elnöke kéretik fel.

Hogy pedig a missióügy az egyházi törvényekben előirt és megszabott gondozásban részesülhessen, határozatilag kimondja az egyetemes konvent, hogy jövőre az országos közalap évi jövedelmének $\frac{1}{4}$ része mindig a missiócélokra és netalán előforduló rectificatióra tartassék fenn; $\frac{1}{4}$ rész a törvény értelmében tőkésítésre, $\frac{2}{4}$ rész pedig a többi célokra hagyatván fenn. Ily értelemben eljárásra utasítatik az állandó végrehajtó bizottság, midőn a segélyfelosztásra nézve ugy az egyházak, mint a lelkészek részére ajánlatba hozandó tervzetét megállapítja és a konvent elé terjeszti.

A missióügygyel kapcsolatban olvastatott Kerkápoly Károly konventi tagnak következő indítványa: A jelenlegi konvent utolsó életévét éli. Ne engedjük azt elmúlni a nélkül, hogy a magyar ev. ref. egyház egyetemének hű képét meg ne szerezzük. — Hadd lássuk nem csak azt, mennyien vagyunk a lelkek, a gyülekezetek, az egyházmegyék és kerületek száma s vagyoni állapota szerint, hanem azt is, mennyire sikerült, vagy nem sikerült biztosítani, hogy az egyházi gondozás malasztja a hivek mindegyikére kellőleg hasson. Az így nyereendő tájékozódás többek közt arra is alkalmas lesz, hogy irányt adjon ugy a végrehajtó bizottságnak, mint a konventnek magának, arra nézve hogy a közalaphól mily felhasználásával lehet legtöbb hasznót tenni, nem egyeseknek, de az egyház közállományának. Ennek folytán indítványozom, kérje fel a konvent a püspök urakat, adjanak illető kerületeikről lehetőleg részletes és teljesen pontos kimutatást arról, mennyiben és miként van gondoskodva arról, hogy területükön minden ev. ref. vallásu egyén részesülhessen az egyház malasztjaiban még azon esetre is, ha időközben oly községbe települne, mely eddig ev. ref. vallásu gyülekezethez nem tartozik. Azon esetre, ha az itt-ott kellőleg biztosítva nem volna, jegyezzék meg az eseteket és mutassanak rá a módokra, a melyek szerint a baj orvoslását lehetőnek tartják.

Az indítvány elfogadtatván, annak alapján és értelmében eljárásra s jelentéstételre a püspök urak felkéretnek.

(Folyt. köv.)

Az országos közalaphól az egyetemes konvent által segélyezett egyházak és lelkészek a tiszántúli egyházkerületben.

Acsád 100, Budai-Ábrány 100, Hajdu-Dorog 50, Mártonfalva 50, Tisza-Eszlár 100, Békés-Sámszon 100, Bunya-Szegszárd 100, Csávos 200, Földeák 100, Füzes 50, Gyopárhalmom 100, Hertelendyfalva 200, Klopodia 100, Nagy-Becs-kerek 100, Nagy-Szredistye 100, Pancsova 100, Ref. Kovács-háza 150, Rittberg 100, Szeged 100, Szkulya 100, Bátyu 100, Bene 150, Bilke 100, Bucusu 100, Csonkapapi 100, Darócz 100, Fehércse 50, Gecse 100, Gut 150, Kigyós 100, Makkosjánosi 200, Márokpapi 50, Magos-Liget 50, Misztótfalu 100, Pálfalva 50, Tisza-Kerecsen 50, Vámos-Atya 50, Darvas 250, P.-Ujlak 100, Felső- és Alsó Józsa 400, Micske 100, Besztrecz 100, Demecser 50, Eperjeske 50, Geszteréd 100, Kálló-Semlyén 100, Kékcse 50, Kótaj 50, Kopócs-Apáti 100, Rohod 50, Sényő 100, Tét 100, Jákó 50, Vencsellő 100, Rákócz 500, Akli 100, Fancsika 50, Fekete-Ardó 50, Fe-

kete-patak 100, Forgolány 50, Mátyfalva 150, Nevetlenfalva 50, T.-Ujhely 50, Adorján 50, Apahegy 50, Garbólcz 50, Kis-Hodos 50, Rápolc 50, Tisza-Becs 100, Ura 50, Rozsály 100, Szamos-Köröd 50, Tiszta-Berek 50, Udvari 50, Avas-Vámfalva 200, Csomaköz 100, Dengeleg 50, Iriny 100, Kis-Majtény 200, Papos 50, Vitka 100, Kr.-Szt.-Miklós 50, Belényes 150, Csermó 50, F.-Tóth 50, Ménes-Gyorok 100, Nyégerfalva 100, Pankota 100, Remete 50, Szakál 100, Szentleányfalva 150, Angyalos 50, Borzova 50, Bot-palád 100, Csehólc 150, Cseke 100, Cs.-Ujfalu 100, Dara 50, Fülöp-Daróc 50, Czéngény 50, Fülöp 100, Géberjén 50, Hérmánszeg 50, Istvándi 50, Komlód-Tótfalu 100, Nagy-Szekeres 50, Zsarolyán 50, Jánk 50, Vetés 100 frt, összesen 10,300 frt.

Lelkészek: Fodor Benjámín h.-dorogi 50, Bihari Gábor b.-szegszárdi 50, Kodi Márton orosházai 100, Nagy Bertalan szkulyai 75, Somogyi Lajos b.-sámsoni 75, Tomka Károly hertelendy-falvi 100, Zöld Mihály rittbergi 100, Veres István füzesi 50, Hézsér Gyula m.-jánosi 50, Kiss Péter kigyósi 100, Kölcsei Zsigmond csetfalvi 50, Miklós József gesei 100, Német Ferencz bucsui 50, Szalontai János s.-oroszi 150, Szarka Károly k.-bégányi 100, Tariska Lajos balazséri 100, Varga József macsolai 100, Ács Endre m.-kakuci 100, Boros Sándor fugyii 50, Csepelyi Menyhért f.-vásárhelyi 50, Kecskeméti Lajos lessi 100, Matolcsi János darvasi 100, Vári János k.-n.-révi 100, Balogh Imre kécsi 100, Bán Sándor sz.-jobbii 100, Bajza Antal értarcsai 50, Egeressi Imre a.-ábrányi 100, Fazekas Mihály gálospetri 100, Lénárt Péter uj-létai 100, Sipos János tóti 50, Bakos Kálmán orosi 50, Dúzs György beszteveczi 50, Lőrinczi István őrladányi 100, Marton Gyula mihálydi 50, Molnár Miklós eperjeskei 50, Nagy István mogyorósi 50, Nemes István petneházi 50, Nemes Menyhért székelyi 50, Pásztor István k.-semlyéni 100, Porzolt Károly bezdédi 50, Szécsi János gyulai 50, Tóth István ibronyi 100, Juhász Tamás gelsei 50, Váradi Pál kótaji 50, Végh János berkeszi 50, Szabó László t.-ughi 100, Baktai Áron n.-tarnai 150, Barta András f.-pataki 50, Deák Mihály t.-kereszturi 100, Gönczi Dániel forgolányi 100, Györfi Ede nevetlenfalvi 50, Kovács József f.-almási 100, Kósa Aladár akliai 100, Nyiri István csepei 100, Szabó József péterfalvai 100, Szűk Ferencz t.-terebesi 50, Vas István fansikai 100, Balajthy Károly sz.-kórodi 50, Barkász Albert méhteleki 100, Bartha Pál d.-apátii 100, Bodnár János k.-szt.-mártoni 50, Bodor Pál t.-berekii 100, Gál Péter sárközi 100, Hajdu Albert udvari 100, Id. Kürthy Károly garbolczi 50, Nagy Károly vámfalvi 50, Pásztor István m.-ligeti 50, Szentgyörgyi Zsigmond homoki 50, Csighi Ferencz k.-daróczi 100, Darcsi Bertalan parasznyi 100, Kéri Pál paposi 100, Lengyel Pál k.-majtényi 100, Mészár Mihály mérki 100, Nagy Károly dengelegi 75, Szikszay József domahidai 100, Veres Imre irinyi 50, Tukacs Lajos k.-szt.-miklósi 100, Derekas János f.-tóti 75, Gál Ferencz szakáli 50, Sipos Imre belényesi 150, Tömöri Mihály b.-sebesi 100, Balogh Áron kéréselyéni 100, Balogh István fülöpösi 50, Bélteki Gyula császlói 50, Cseke Bálint simai 50, Domján Pál sz.-becsi 50, Fekete József f.-daróczi 50, File János darnói 50, Fülöp Lajos tatárfalvai 75, Kormány Károly borzovai 50, Kovács Károly n.-szekeresi 50, Lányi József zsarolyáni 100, Losonczy Gusztáv k.-tótfalvi 100, Móricz Károly gyügyei 50, Nagy Bernát cz.-dányádi 50, Nyiri Gyula rápolti 50, Pásztor Lajos angyalosi 50, Pótor Dániel sz.-ujlaki 100, Sárközi

Ignác p.-daróczi 50, Szabó Endre k.-szekeresi 50, Szabó Sándor hérmánszegi 50, Szőke József mándi 50, Szutor Endre kölcsei 100, Tóth Benedek ujfalvi 75, Jakab Antal penyigei 100, Juhász József géberjéni 50 frt, összeg 8100 frt. Egyházak részére: 10,300. Lelkészek részére: 8100 frt. Egész összeg: 18,400 frt.

Kiadta Budapest, 1885. nov. 24.

Tóth Sámuel,
konventi jegyző.

Az „Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egylet.”

Az „Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egylet” be- küldte lapunkhoz munkaprogramjának vázlatos kivonatát, mely, mint javaslat, jövő decemberhő 12-én fog az igazgató- választmány által tárgyalatni. A véghetetlenül fontos ér- dekeket ápoló Egylet e munkaprogramjából, elősmervén az egésznek nagy horderejét, lapunk céljához képest s szűk terére is tekintettel, a következőket közöljük:

A művelődési intézményekre kell működésünknel a fő- figyelmet fordítani, mert ilyenek létesítése és vezetése in- kább módunkban áll s mert általuk gazdaságilag is segítjük a magyarságot, midőn oly intézményekkel látjuk el, a minő- ket szegénységben magának teremteni nem tudna.

S ha, a mint hiszszük, az eloláhosodás főoka a ma- gyarság elszegényedése s a szegénységben a szegényebb sorsu oláhval egyház-, iskola-, szokás tekintetében egyforma életmódra való lépés, ugy magyar iskolát, templomot bizto- sitva neki, megmentjük a kényszertől, hogy olcsóbb oláh templomot, iskolát, papot legyen kénytelen elfogadni.

Itt első sorban az egyházak segélyezésére kell figyel- münket fordítani; az egyház a nemzet legnagyobb részének első és legfőbb, mondhatni egyetlen művelődési intézménye, mely századok folyamán anynyira szívéhez nőtt, lényének oly természetes kiegészítő részévé vált, a minő az iskola magára, az egyháztól külön, századok mulva is alig lesz.

Az egyházak támogatására nézve alapelvül kimondan- dónak tartjuk, hogy egyletünk azon egy feltételen kívül, hogy segélye magyar nyelvű lelkészet és tanításra fordítan- dó, semmi más beavatkozást nem igényel magának az általa segélyezett egyházak és iskolák ügyeibe, fenntartván magá- nak mindig a döntést arra nézve, mely egyházakat vagy iskolákat tart segélyzendőnek, mindazáltal arra törekedve, hogy a segély lehetőleg az egyházi főhatóságok, mint rend- szerint legilletékesb s legjobban informált testületek előre kikérendő véleménye alapján s annak tudta s beleegyezésé- vel történjék.

E végből kérdés intézendő a róm. kath., ev. ref. és unit. egyházi főhatóságokhoz, mely egyházaikat és iskolái- kat tartják első sorban segélyzendőnek, a mire az egylet esetleg a saját tervébe inkább beleillőket is vesz fel s arról a főhatóságokat értesíti s vele megegyezésre jutni törekszik, mi a nevezett hatóságok hazafias szellemét tekintve, akadá- lyokba ütközni bizonyára nem fog, de az egyházi főhatósá- gok beleegyezésének kinyerése föltétlenül szükséges, az egyes egyházak azoknak csak alárendelt tagjai, részei lévén.

Az egyházak segélyezése állhat a lelkész javadalma- zásának javításából, vagy ugy, hogy az bizonyos évi segély- ben részesítettik, vagy ugy, hogy neki a főkegyház gyako-

ribb meglátogatása fejében bizonyos átalány nyújtatik, szegényebb hivek részére kiszakítandó stolaris alpból oly helyeken, a hol épen a stólafizetés miatt lehet az eloláhosodástól tartani, segédlelkész tartásából, a hol azok ellátása az anyaegyház részéről lehetetlen, főkegyházak anyaegyházzá emelésének előmozdításából, az egyházi épületek, szerelvények hiányainak pótlásából.

Az egyházi iskolák segélyezése állhat az iskolapénznek a szegény tanulók részére való megfizetéséből, azok élelmezési, gyógyítási és tanszer szükségleteire való segítségből, az iskola szerelvényeinek, a tanító javadalmazásának pótlásából, segédtanító tartásából, az iskolaépület jó karba helyezéséből, a tanítványok s a tanítók részére adandó jutalmazásokból.

Azt hisszük, a tanítók jutalmazását a nem magyar nyelvű iskolákban is fel kell vennünk munkatervünkbe oly esetekre, midőn az ily iskolákban különös eredmény éretik el a magyar nyelv tanításában s a midőn ily jutalmaink nem idéznek elő az iskola fenntartásánál visszatetszést.

Az iskolák tekintetében működésünk eleve a meglevő felekezeti iskolák segélyezésére fog főleg irányulni s csak később foghatunk önálló saját iskolák felállításához, már annál fogva is, mert ilyenek költségei a tanító fizetését, az iskolahelyiség bérét véve, évi 500 forintra mindenesetre rugnak. Saját iskoláinkat oly helyeken kell állítanunk, a hol sem felekezet, sem állam magyar nyelvű iskolát létrehozni nem tud s a melynek vidékén több községben elszórva élnek magyarok.

Azon helyek, a hol bizonyos községcsoportban közel egymáshoz itt 20, ott 30, ott 10, ott 70 magyar lélek él, különösen érdemlik figyelmünket, ezek elvesztésétől leginkább lehetvén tartani. Ezen szórványos, de mégis bizonyos fokig élő magyar szigeteken esetleg külön iskolával, a mellé állítandó tápintézettel, vagy az élelmezés valamely formájával, vagy a vándortanítói intézménnyel kell segíteni. A vándortanítói intézményt az elemi oktatásban csak mint eszmét kívánja a bizottság megpendíteni s annál a pap-ság közreműködésére számít.

Egyletünknek ugy saját iskoláiban, mint az általa segélyzettekben az iskolapénz elengedését, saját iskoláiban a tanítás ingyenességét, tanszerek, élelmiszerek, ruhaneműek osztogatását stb. lehetőleg fel kell karolnia, mi végből rongyos egyletek keletkezésére, a más községbeli gyermekek élelmezését lehetségesítő társulatokra is be kell folynia, sőt a betegségek, halálozások fajunk iskolalátogatóinak számára nagyon is befolyván, czélunkul ki kell tűznünk a gyógyszerek osztását is az iskolakötelesek részére s e végből a gyógyszerárakkal a legkedvezőbb árak iránt az egyes- ségre lépést.

Az óvodákat különösen nyári időre berendezendőnek tartja a bizottság, minthogy tulnyomó számban nem városi helyeken lesz rájuk leginkább szükség.

A népkönyvtárak és olvasó körök létrehozása első sorban pénzügyi kérdés, másodsorban az egyén megtalálásától függ, ki azokat vezesse, az érdeklődést irántuk ébren tartsa.

A hazafias iratok, melyeket egyletünk német és román nyelveken kiadni fog, a hazai történelem, nép- és földrajz körében mozgók legyenek, de lehetnek arra alkalmas magyar költői, elbeszélő munkáknak, meséknek, gyermek- és

ifjusági iratoknak fordításai, az illető nép jelleméhez alkalmazott átdolgozásai is; a mit bennük kerülni kell, az az egyenes irányzatosság, a polemikus hang. A nemzetiségi torzalkodások fölött álló pozitív hazafias szellem legyen életetőjük, melynek az ellentétekről nincsen tudomása. Ily iratok, a magyar történelmi felfogás alapján írva, a fordítások a magyar képzelem és érzésmód visszaadására szánva, nagyon alkalmasok lehetnek a nyelvi különbségek daczára is közös hazafias érzés fejlesztésére s ama jobb jövő előkészítésére, midőn a románság és százság velünk kezét fogva dolgozandnak.

Sokat ugyan nem fordíthatunk a románság és százság művelődésére, de kétségtelen, hogy csak ugy fogunk velük jobb viszonyok közt élni, ha a román mai bárdolatlan voltából műveltebb színvonalra emelkedik, a százság pedig mesterkéltséggel, idegen földről táplált műveltségét hazafias cserélendi föl.

Különfélék.

A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konvente Budapestben legközelebb tartott ülései alkalmával elhatározván, hogy Tisza Kálmán dunántuli egyházkerületi főgondnoknak és a nagyszalontai egyházmegye 29 éven keresztül buzgó gondnokának, mint konventi tagnak, miniszterelnöksége 10 évi fordulója alkalmából küldöttsége által szintén kifejezi üdvözlését és jókívánatát: a konventi küldöttséget e hó 22-én délelőtt 10 órakor fogadta Budán a miniszterelnök. A küldöttséget Id. Bárány Miklós főgondnok és Kun Bertalan püspök, mint konventi elnökök vezették. A küldöttség megjelenésének okát röviden jelzé a világi elnök, azután a küldöttség érzelmeit Kun Bertalan püspök tolmácsolta, igen tapintatos szép beszédében, kerülve minden politikai czélzást és vonatkozást. A miniszterelnök szintén hasonló szellemben válaszolt, fájdalmit fejezve ki a felett, hogy jelen elfoglaltatásai miatt nem vehet oly tevékeny részt egyházunk ügyeinek intézésében, a mint azt ő óhajtaná, lelke és szíve sugallaná s erkölcsvallásos érzelmei azt követelné. Az nap délután 3 órakor a konventi tagok ebédre vóltak hívva a miniszterelnökhöz, a hol természetesen ismét szép felköszöntések folytak, egyházunk derék oszlopemberére, Tisza Kálmánra és családjára, majd a konventi elnökökre.

Battonyai egyesült protestáns egyházban a most felépített templomnak ünnepélyes megnyitása e hó 29-én délelőtt 9 órakor veszi kezdetét. A tiszántuli egyházkerület püspöke Révész Bálint a békésbányai egyházmegye esperesével Szabó Jánossal e hó 27-én indult el, hogy az ünnepélyen részt vehessen. A hálaadó isteniszteletet személyes költségen rendezett közebéd követi.

Szász Domokos, az erdélyi ev. ref. egyházkerület püspöke, kinek, mint ilyennek, hivatalában való megerősítése tudvalevőleg uralkodók jogai közé tartozik, f. hó 23-án tette le ő Felsége kezébe hódolati esküjét. Mint olvassuk, király ő Felsége élénk érdeklődéssel kérdezősködött az erdélyi ev. ref. egyház viszonyairól.

Érettségi vizsga tartatik Debreczenben; az írásbeli vizsgák december 13-án, a szóbeli vizsgák pedig 19-én vendik kezdetüket.

Debreczeni hírek. Egyházkerületünk f. évi augusztus hóban tartott közgyűlésén egy főiskolai nyilvános olvasóterem létesítésének eszméje melegen fölkaroltatván, Debreczen város érdemdu tanácsának anyagi segélyezése is kikéretett. Debreczen városa már f. hó 26-án tartott közgyűlésén e czélra 1886-tól kezdve három évre 200—200 frtot vett föl költségvetésébe. Meg vagyunk győződve, hogy, ha létrejöhet ama fontos czélú közművelődési intézmény, a jóért, nemesért és szépért mindig buzogni és áldozni tudó Debreczen a kijelölt három éven tul is folytatni fogja, talán még emeltebb segélyezését. Fontos s nagy haladást jelentő hír az is városunkból, hogy jövő évben a református egyházközség új templom építéséhez fog, mely a Czegléd-utca végefélre eső szabad téren fog fölemeltetni. Valamelyik közelebbi számunkban, ha kissé több térrel is rendelkezünk, illetékes tollból hosszabb közleményt hozunk ezen örvendetes ügyről.

Jelentés. Van szerencsém a t. cz. tanító, tanfelügyelő és tanár urakat, a tanítónőket s általában a nevelésügygyel foglalkozókat értesíteni, hogy az „Iskolázás jelene Angolországban“ czimű és mult évben a m. tud. Akadémia által nagyjuttalommal kitüntetett művemből mintegy száz példány rendelkezésemre állván, a nevelés-oktatással foglalkozóknak tetemesen leszállított áron szolgálók belőle példányokkal; I-ső kötet: Népiskolázás (X+262 lap) 1 frtért, II. kötet: Közép- és felső-oktatás (IX+386 lap) 2 frtért o. é. A megrendeléseket — kérem — egyenesen hozzám intézni. Kolozsvárt, 1885. novemberhó 17-én. Felméri Lajos, a neveléstudomány ny. r. tanára.

Nyilatkozat. Sokan tudakozzák nálam, kivált lelkésztársaim közül: hogy az eddig általam szerkesztett „Téli Ujság“ czimű néplap meg fog-e a télen jelenni? Tudatom tehát, hogy az említett lap szerkesztésétől visszaléptem. Hiszem azonban, hogy a „vallásos iratok terjesztő egyesület“ gondoskodik más szerkesztőről s ha az idén nem is, de jövőre ismét folytatja pályáját a „Téli Ujság“. Makó, 1885. november 23-án. Csécsi Miklós, ev. ref. lelkész.

Gyászhirek. Néhai ifju Szendy János, a mezőtúri ev. ref. egyházban működött segédlelkész meghalt folyó évi novemberhó 22-kén éjjel 11 órakor, 4 heti súlyos szenvedés után, életének 32-dik évében. Áldás és béke lengjen porai felett! — Beczkes József tiszakóródi ref. lelkész és egyházmegyei tanácsbíró nagy csapás érte; hű nője Mészáros Mária, Mészáros István egykori szatmári esperes leánya hosszas szenvedés után novemb. 10-kén dőlt ki oldala mellől, életének 65-ik évében. Temetése 13-kán ment végbe általános részvét mellett. — Körösi Sándor jogakadémiai tanárt, országgyűlési képviselőt súlyos csapás érte jó nevének, Kelemen Sára Zsófia asszonynak f. hó 20-án, estvéli 11 órakor történt elhunytában. Temetése 22-én, vasárnap d. u. volt nagy közönség jelenlétében, Csiky Lajos, mint főiskolai lelkész mondván az elhunyt fölött imádságot. Béke lengjen a hű és jó nők porai felett!

„Jámborok fészke.“ Ez a neve egy orosz vallásfelekezetnek, mely körülbelül 15 év óta áll fenn. Főelterjedési helye Bender Beszarábiában s nevét onnan vette, mert tagjai, kik mindnyájan a parasztsztyályhoz tartoznak, sírt ásnak lakásukban vagy kertjükben s abban fekszenek, s éhezve Istennel társalognak, bűneiket neki megvallják s lefolyt életüket vizs-

gálják s hogy ezeket annál nyugodtabban tehessék, a sírt egy faajtóval zárják el. Ugy fekszenek aztán a gödörben, mint valami koporsóban, s a megfuladástól csak egy keskeny hasadék védi meg őket. Ha sírjuk vagy „fészük“ a kertben van, bokrokkal ültetik körül s egy nagy kutyát lánczolnak oda, mely távol tartsa a kíváncsiakat vagy gunyt üzőket. A felekezet hívei azt állítják, hogy elragadtatásukban és midőn már nagyon éhesek, szenteket és démonokat látnak. A felekezetnek másik tulajdonsága, hogy tagjai lehetőleg keveset érintkeznek más emberekkel, sőt egymás közt is, úgy hogy életmódjuk hasonlít a szerzetesekéhez.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak:
Csiky Lajos, Géresi Kálmán.

H I R D E T É S.

Rendkívüli árleszállítás.

Következő első rendű hazai egyházi írók műveit, hogy azok nagyobb elterjedést nyerjenek, rövid időre tetemesen leszállítom, később a régi magas bolti ár ismét be fog állani.

Miskolcz, 1885. Nov. hó.

Ferenczy B.
kiadó könyvtáros.

Tompa Mihály. Egyházi beszédek 2 kötet 3 frt 28 kr helyett most csak 1 frt 60 kr.

Tompa Mihály. Halotti emlékbeszédek (oratiók) 1 frt 60 kr helyett most csak 80 kr.

Könyves Tóth Kálmán. A koporsónál, halotti imák; diszesen kötve 2 frt 40 kr helyett most csak 1 frt 20 kr.

Gyöngyösy S. Magyar prot. egyházi szónoklatok, ünnepi, alkalmi, közönséges s gyász beszédek 4 köt. 7 frt 20 kr helyett most csak 3 frt.

Barakonyi Kr. Bibliamagyarázat a szószéken 2 köt. 3 frt 60 kr helyett most csak 1 frt 60 kr.

Nemes Benj. Népszerű egyh. beszédek 1 frt 20 kr helyett most csak 60 kr.

Nikházy L. 22 közönséges egyh. beszéd 1 frt 30 kr helyett most csak 60 kr.

Zombory Gerő. Korszerű egyh. beszédek 2 köt. 2 frt 40 kr helyett most csak 1 frt 20 kr.

Kun Bert. (superint.) Egyházi szónoklatok 80 kr helyett most csak 40 kr.

Filip Mihály. Buzgóság oltára. Imák s fohászok, diszkötés 2 frt helyett most csak 1 frt.

Filip Endre. Temetési énekek 1 frt 30 kr helyett most csak 60 kr.

➡ Az egész 17 kötetből álló könyvgyűjtemény egyszerre véve 27 frt bolti ár helyett 10 forintért kapható.

3—1